

Aalt vld Streek voor zijn bokken.

Het ras

De Leghorn is een heel oud ras van Italiaanse oorsprong; de naam verwijst niet naar de vermaarde legcapaciteit, maar is gewoon de Engelse vertaling van de naam van de havenplaats Livorno, van waaruit deze kippen geëxporteerd werden naar Amerika en Engeland. Het in Italië

met de kenmerkende zeer grote kopversierselen. De bouw is fors, de poten zijn langer en de staartpartij is kleiner. Dan zijn er nog de Nederlandse Leghorn en de Duitse (Italiëner genoemd), deze zijn tegenwoordig samengevoegd; er was door onderlinge kruisingen bijna geen verschil meer tussen beide typen. De

In het hok:

Exchequer Leghorns bij Aalt van de Streek

Tekst en foto's:
E. Vogelaar.

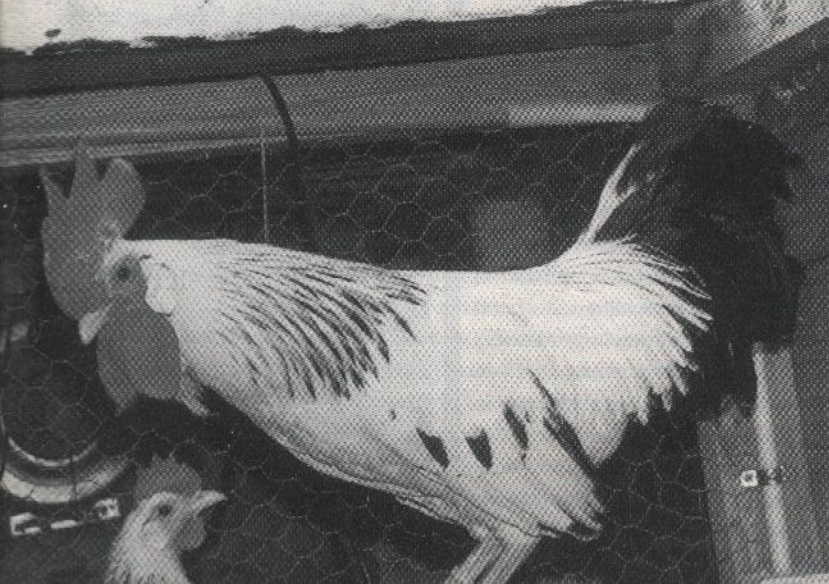

Hokken met Exchequer Leghorns

zeer geroemde ras was destijds nog helemaal niet uniform, en de Amerikanen kruisten het met o.a. Sumatra's en veredelden het tot de Amerikaanse Leghorn zoals wij die nu kennen: een krachtig maar fijngebouwd hoen, waarvan de kam niet zo overdreven groot is en met een overvloedige staartpartij. In Engeland werden Spaanse Witwangen en Minorca's ingekruist; geheel naar wens kreeg men zo een zwaarder hoen

Columbia Leghorn kriel, waar zie je ze

Nederlandse Leghorn staat makkelijk gezegd tussen de Amerikaanse en de Engelse in wat betreft gewicht, kopversierselen en staartdracht. Dat klinkt misschien saai, maar vergis je niet! De Nederlandse Leghorn is een prachtig ras. Een deftige kip, schreef Houwink al in 1909. Het is een sierlijk en gestrekt ras, de rug loopt iets af naar de volle staart die matig gespreid is. De poten zijn vrij lang en diepgeel, de ogen oranje rood en de ovale oren zijn (room)wit. De felrode enkele kam moet bij de hen naar een zijde omvallen. (Ze mogen

ook een rozenkam hebben, maar die zijn zeldzaam). Ze zijn erkend in vele kleurslagen, waarvan de witte het bekendst is, gevolgd door de patrijskleur. Dit artikel gaat speciaal over de bijzondere kleur Exchequer, de verouderde naam van een zwartbont-variant die alleen bij dit ras erkend is. Sommigen zeggen liever witbont, omdat niet het zwart maar het wit moet overheersen, of dambord-tekening: zo gelijkmatig mogelijk zwart-wit. De kleurslag staat goed omschreven in de

paar prachtige Exchequer Leghorns zijn geschilderd. Ze zijn met vaardige hand en ongetwijfeld met veel liefde geschilderd door Wilma, de vrouw van Aalt, "zodat ik iedere dag het ideaalbeeld van mijn ras voor ogen heb", zegt hij lachend. Als jongste van 11 had hij deze kippen gezien bij iemand in het dorp, de heer Hoekert. Hij vond het zulke prachtige kippen dat hij wat broedcieren vroeg. Er was thuis ruimte genoeg, tentoonstellingen waren onbekend en de kip-

broedei gebruikt. Hij wordt lid van de vereniging "Nut en Sport Wezep" en van de Nederlandse Leghorn Club, en komt in contact met de heren Waanders uit Haaksbergen en Kregelberg uit België, die ook Exchequers fokken. Door uitwisselen van fokmateriaal wordt de vitaliteit weer beter. Via Kregelberg komen de krielen in zijn hok, die hij nu zo'n 10 jaar fokt. Hij vindt ze wel te donker, maar iets beters is in Nederland niet te vinden. Nu slaat de Exchequer-gekke echt

hij het adres van de tentoonstellingssecretaris vanaf een keurkaart, die nog net op een van de foto's was te zien. Zijn moeite wordt beloond; na wat contacten over en weer brengt de even idealistische Engelse fokker, dhr. John Martin hem een bezoek en brengt broedcieren voor hem mee. Uitkomst: een paar buffkleurige krielen, (van de hand gedaan, bleken later niet vruchtbaar), één columbia hennetje (later in Duitsland een haantje bij gekocht, heeft er nu nog een paar) en één haan en één hen in de zo gewenste Exchequer kleurslag. De kruisingen met deze Engelse krielen brengen een enorme verbetering bij zijn krielen teweeg wat betreft de kleurverdeling.

Hokken en fokken

Er zijn 4 grote hokken met buitenrennen, plus een kleiner hok voor de columbiakleurige krielen. Binnen zijn nog 2 ruime hokken en de opfokhokjes. Ondanks de smalle basis van deze kleurslag ziet alles er gezond en vitaal uit. Aalt: Over het algemeen heb ik geen klagen, wel is dit soort erg gevoelig voor Marek, maar ik ent er niet tegen. Vooral 's zomers, als het lange tijd vochtig en warm weer is, kan dat ineens toeslaan. In alle hokken heb ik drinkknipfels gemaakt, want gemorst water is ook vaak een bron van ziektes. Tegen ongedierte in de hokken gebruik ik preventief 3 x per jaar vruchtboomcarbaleum." Er zijn 2 tomen groten, elk 1 haan met 3 hennen. Van de krielen heeft hij één hok met 5 hennen + 1 haan, en een trio. Het zijn aparte stammetjes; met en zonder "Engels" bloed. Bij het samenstellen van de foktoom richt hij zich het meest op de hennen. Behalve type let hij ook op de poten (Aalt wil alleen maar mooie ranke poten onder zijn Leghorns), en wat betreft de tekening: zo gelijkmatig mogelijk in de borst, en vooral op het zadeldek niet te donker (teveel zwart). Hij broedt met een Hecla broedmachine; heel veel kuikens, waarvan er maar weinig goed genoeg zijn voor de tentoonstelling, maar die geluk-

Jonge hen, Exchequer Leghorn.

standaard (bij het ras); de veren mochten onregelmatig getekend zijn met zwart, en toch aan de oppervlakte een zo regelmatig mogelijk wit-zwart beeld laten zien. Deze kleurslag is in Engeland ontstaan in 1904 en had oorspronkelijk het type van de Engelse Leghorn, maar door geduld en fokkunst is het gevormd tot een aanvaardbaar Nederlands type.

Aalt van de Streek

In Wezep op de Stationsweg is een garage waar op de deur een

pen waren ook niet geringd. Hij heeft er zo'n 7 jaar mee gefokt, toen kwamen er andere bezigheden en heeft hij ze van de hand gedaan, waar hij na een paar jaar weer spijt van kreeg en opnieuw op zoek ging naar Exchequers. Even leek het erop dat ze niet meer bestonden, maar na veel speurwerk vond Wilma nog iemand in Staphorst, waarvan ze een toom konden kopen. Het was niet veel bijzonders; te donker van kleur, te klein, kromme tenen, gevouwen kinlellen.... Er volgen jaren van streng selecteren, waarbij hij de zwaarste eieren als

toe; hij probeert overal informatie vandaan te halen, vooral uit de tijd dat het nog een productieras was, doet zelfs een oproep op de (lokale) radio, of er nog oude fokkers zijn die informatie voor hem hebben. Er komt slechts één reactie, van een ouwe baas uit Zeeland, die nog wist dat in 1953 na de Watersnoodramp aan alle boeren waarvan het vee was verdronken, een toom Exchequers werd geschonken. Dan leest hij in een "Avicultura" in een verslag van een Engelse show, dat daar o.a. Exchequers te zien waren. Met een vergrootglas ontcijfert

Exchequer kuikens.

kig wel geschikt zijn als nutkip en door de goede leg en de kleur (bont is mooi en altijd in trek) gemakkelijk een plaatsje vinden bij liefhebbers. Er zijn al kuikens; ze zijn allemaal verschillend van kleur. Aalt pakt er een paar op en vertelt: "Ondanks jarenlange observatie durf ik niet meer dan voorzichtig deze tekening als beste aan te wijzen: niet geheel donker op de rug, maar naar achteren toe een meer open tekening vermengd met wit." De kuikens krijgen gewoon opfokmeel I. De kippen krijgen ook meel, legmeel, geen korrels; als je meel voert hebben ze meer afleiding; korrels zijn te snel op. Ze krijgen ook groenvoer, of voederbieten, en 's avonds graan. Aalt, lachend: "Ik heb ze ooit wel eens flamingo-voer gegeven, dat zou goed zijn voor de pootkleur. Maar het hielp niets en ze vonden het ook niet lekker!"

De aard van het beestje

De Leghorn heeft de naam schrikachtig en vliegerig te zijn; als je de lange vleugels en slanke poten ziet kan je zelf wel bedenken dat hij rap is en (voor een kip) goed kan vliegen! Ze mogen bij Aalt dan ook niet loslopen, want dan zijn ze weg. Maar hokken bij huis, met de vanzelfsprekende kennismaking met mensen en kinderen, honden en herrie werpt duidelijk zijn vruchten af; ze zijn tijdens mijn bezoek niet abnormaal onrustig en laten zich gelukkig wel fotograferen, zodat u kunt meegenieten van deze bijna-uitgestorven kleurslag. Toch is

het geen ras waarbij je zomaar met je (klein)kind aan de hand het hok in kan gaan, want de hanen zijn nog al eens agressief, vooral tegen kinderen. Aalt heeft er geen moeite mee; de felste haan is de beste voor de fok, zegt hij. De leg is heel goed, de groten leggen in verhouding niet zo'n groot ei, gemiddeld 60 gram; het kriel-ei weegt bijna 40 gram. Broeds worden ze niet. In de winter

wordt bijgelicht, zodat hij tijdig broedeieren heeft en de jonge dieren uitgegroeid zijn als het tentoonstellingsseizoen begint. De huren hebben geen bezwaar tegen zijn kippen, ze hebben zelf duiven. In de vakantie wordt de zorg overgenomen door zijn schoonvader, maar ook collega-fokker Gerrit Tempelman houdt dan een oogje in het zeil. Gerrit is ook lid van "Nut en Sport"; ze gaan altijd samen met nog 2 andere leden naar de shows, dat is gezelliger dan alleen. Aalt: "Ik ben best wel tevreden met wat ik nu in de hokken heb, maar na 27 jaar fokken van de Exchequer Leghorns ben ik er wel achter dat het blijven handhaven van deze kwaliteit erg moeilijk zal worden. Het is jammer dat je bijna alles alleen moet doen om deze bijzondere kleurslag voor het nageslacht te behouden. Soms denk ik wel eens: een museumboerderij wordt gesubsidieerd, maar de levende have die er op die boerderij van toen thuishoort wordt vergeten, de fokker van oude rassen

Exchequer Leghorns (groot).

of kleurslagen wordt aan zijn lot overgelaten. Het zou mooi zijn als je van de Bond (NIIDB) een aanwijzing zou krijgen hoe je bijzondere rassen of kleurslagen het best kunt fokken. Of dat er door b.v. de speciaalclub, museumboerderijen, landbouwscholen of dergelijke instellingen, die iets te doen hebben met kleindieren, een fokprogramma wordt opgesteld om aan deze fokkers te overhandigen."

Showtime

Aalt gaat vaak met zijn dieren naar de show, vooral om de Exchequer te promoten, want prijzen zijn met deze kleurslag bijna niet te winnen. Jammer dat er zo weinig animo voor is, het is het ras en de kleurslag waardig dat het meer belangstelling krijgt, zegt hij. Hij showt zijn dieren op z'n best; helemaal gewassen, neus schoon en kam en poten ingevet met Johannes-olie (gelezen in het artikel van de Marans-fokker). De eerste show elk jaar is de "IJsselvliedtschouw" van z'n eigen vereniging, dan Ornithophilia, wat kleinere shows in de buurt en als laatste de Noordshow. Hij is best wel tevreden over de resultaten, heeft toch ook wel eens gewonnen; mooiste van de grote hoenders in Wezep en in Oldenbroek. Jonge dieren zijn het beste voor de show, vooral overjarige hanen zijn niet meer zo mooi, ze worden ook elk jaar witter van kleur. Zomaar wat aanmerkingen op de keurkaart: ge-

Oude krieblen Exchequer Leghorn.

knepen in staart, vouw in kinle, te wit in vleugels. Bij de krieblen: te grof. Na selecteren nu soms: te klein. Een ernstige fout bij de hennen van dit ras is dat ze soms sporen hebben; volgens Aalt kunnen die in één week doorkomen! Aalt: "Een paar jaar geleden werd ik opgebeld door Joop v.d. Ende (tv producties) die vroeg of ik met mijn zwartbonte Leghorns mee wilde werken aan een programma om de film 'Honderden een Dalmatiërs' te promoten, maar dit is op het laatste moment afgeblazen omdat men bang was dat de kippen door de studio zouden gaan fladderen. (We mochten de uitzending wel meemaken). Wat zou dat een mooie promotie geweest zijn voor het ras!"

Tot slot

Aalt van der Streek is zo'n gedreven fokker waar je nog uren mee verder wil praten, en die me deze middag zoveel bijzonderheden vertelt en zoveel authentiek materiaal laat zien dat het onmogelijk in dit artikel is in te passen. De redactie heeft daarom besloten om in het volgende nummer uitgebreid terug te komen op de (vrijwel onbekende) geschiedenis van de Exchequer Leghorn. Wie te ongeduldig is om daarop te wachten en nu reeds alles wil weten over de Leghorn, die zowel in groot als in kriel in heel veel kleurslagen erkend is, kan contact opnemen met de secretaris van de Nederlandse Leghorn Club, de heer R. Woudwijk, Cort v.d. Lindenstraat 9, 8802 RX Franeker.